

УДК 94: 334.788(477.83-25)“1918/1939”

ПРОМИСЛОВО-ТОРГОВА ПАЛАТА У ЛЬВОВІ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Роман МАСИК

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра історичного краєзнавства.

Розглянуто процеси, пов'язані з формуванням Промислово-торгових палат у міжвоєнній Польщі. Акцентовано на організації діяльності Промислово-торгової палати у Львові. Визначено її структуру, основні напрями роботи. Простежено роль цієї інституції у представництві підприємницьких кіл Східної Галичини.

Ключові слова: господарське законодавство, економічне самоврядування, Промислово-торгова палата, Східна Галичина

Промислово-торгові палати (далі – ПТП) є інституціями спеціального економічного самоврядування. Іншими організаціями такого типу є ремісничі, сільськогосподарські палати і т. ін. Усі вони покликані бути мостом між владою і господарським середовищем. Ці інституції створюють, щоб професійні спільноти могли впливати на формування державної економічної політики.

Початки ПТП дехто шукає в середньовічних італійських купецьких союзах (з'явилися від XIII ст.) чи французьких торговельних радах (створені на зламі XVII ст.)¹. Вважаю такі думки хибними, бо ці організації сформувалися за інших, ніж ПТП, економічних реалій, виконували інші функції і меншою мірою залежали від держави.

ПТП виникли внаслідок переломних суспільних трансформацій, що відбулися у Європі після Великої французької революції. Їх спричинили економічні зміни, пов'язані зі стрімким технічним прогресом і промисловим переворотом в цілому. Внаслідок цих процесів з'явилися нові групи капіталістичних підприємців. Вони отримали можливість жити благополучно завдяки вже не походженню, а власній праці й успіхам в економічній діяльності. Нові підприємці потребували об'єднатися. Їхню активність здебільшого використала влада, організувавши господарське середовище в палати. На відміну від різних економічних товариств й подібних громадських організацій, палати залежали від держави. Вона їх фінансувала й видавала спеціальні правові акти, що врегульовували діяльність цих інституцій. Водночас визначала їх функції, визнавала палати офіційними представницькими органами, які впливали на формування державної економічної політики й законодавства; вивчали господарську ситуацію в підпорядкованому їм регіоні; як державний орган рестрували приватні підприємства й, подекуди, визначали розміри їх оподаткування тощо.

Спершу такі інституції створили в 1802 р. у Франції. Наполеон заснував 22 торговельні палати. Пізніше організували подібні торговельні й промислово-

торгові палати по цілій Європі. Їх створювали на основі середньовічних гільдій (Німеччина) і торговельних рад (Іспанія, Франція). Наполеонівська модель економічного самоврядування була обов'язковою. У ній мали брати участь усі підприємці: купці, промисловці і ремісники. Цю модель прийняли у Німеччині й більшості держав континентальної Європи. Палати були водночас органами самоврядування й адміністрацією, наполовину урядовими організаціями². Натомість, у США і Великобританії заснували торговельні палати як вільні союзи купців і промисловців³.

Активніше інституції економічного самоврядування в Європі почали створювати після “Весни народів”. Тоді прийняли спеціальне право, за яким заснували “промислово-торгові палати” у Пруссії й “палати промисловости і торгівлі” в Австрії. На відміну від французьких палат, вони були самоврядними інституціями й не повністю залежали від уряду. Вони сформувалися як дорадчі органи з питань промисловости і торгівлі, які водночас мали адміністративні права (управління, що реєстрували марки й зразки товарів, арбітражні суди) і політичні (право делегувати представників до парламенту і крайових соймів). Французькі палати лише у 1884 р. отримали цей статус⁴.

Початок економічного самоврядування в Галичині також припав на другу половину XIX ст. ПТП створено за розпорядженням австрійського міністра торгівлі від 26 лютого 1850 р. Цей акт незначно змінювали в 1868, 1898 і 1901 рр. У Галичині працювали ПТП у Кракові, Львові і Бродах. Кожна з австрійських ПТП складалася від 16 до 48 справжніх членів, які називалися радниками й мусили жити на підпорядкованій їй території. У Львові працювало 48 радників, Кракові – 38, а у Бродах – 30. Кожна ПТП ділилася на дві секції – промислову і торгову. Австрійське законодавство передбачало, що всі ПТП мали між собою контактувати, листуючись і разом засідаючи у справах, які належали до їхніх повноважень. Правила обговорень для з'їздів ПТП ухвалили під час III з'їзду делегатів цих організацій 26 січня 1876 р. Там мали обговорювати загальні справи. Кожна австрійська ПТП мала право на з'їзд скеровувати не більше трьох делегатів. У 1901 р. за участі Центрального союзу австрійських промисловців у Відні організували Центральне бюро об'єднаних ПТП. Щоправда, з галицьких ПТП там брала участь лише львівська.

У 1850–1918 рр. економічне самоврядування підлягало австрійському міністерству торгівлі. ПТП в Галичині здебільшого розробляли позицію підприємницького середовища про економічні законодавство і політику. Також вели торговельний реєстр, опрацьовували промислову й торговельну статистику, реєстрували знаки, пропонували представників до торговельних судів і цензорів до державних банків, звітували про стан економіки в підпорядкованих їм округах. В австрійський час ПТП у Кракові, Львові і Бродах склали виборчу курію до Галицького крайового сойму і Державної Ради. ПТП мали право делегувати представників до державних рад: залізничної, промислової, митної і т. ін. Вони не мали над собою загальної центральної організації й низових організацій, бо

промислові і купецькі товариства з ними не були пов'язані. Займалися також справами ремесла, бо лише у відновленій Польщі створили ремісниче самоврядування.

Майже одночасно з ПТП, що діяли в Галичині, заснували подібні організації і в прусській частині поділеної Польщі. Найбільшою з них була ПТП у Познані, створена в 1851 р. В Російській імперії не організовано подібних інституцій. Ініціативи щодо цього датуються 1903 р., а проєкт закону російське Міністерство промисловости і торгівлі запропонувало кількома роками пізніше. Вони мали створюватися за ліберальними принципами, в зоруючись на подібні західно-європейські інституції⁵.

Після Першої світової війни Польща перейняла ПТП, які працювали на її території. До 1927 р. вони діяли за законодавством Австрії чи Пруссії. Поступово почали створювати нові ПТП. На загал, у міжвоєнний період у Польщі діяли ПТП: Бельсько (1919–1935), з часом як відділення ПТП в Катовіцах; Броди (1850–1927); Бидгощ (1875–1933); Варшава (1929–1939); Вільно (1929–1939); Гдиня (1931–1939), з відділенням в Бидгощі (1933–1939); Грудзьондз (1899–1931); Катовіце (1922–1939), з відділенням в Бельсько; Краків (1850–1939); Люблін (1929–1939); Львів (1850–1939); Лодзь (1929–1939); Познань (1851–1939); Сосновець (1929–1939); Торунь (1852–1927)⁶.

Після здобуття незалежності в Польщі почали обговорювати проєкти організації ПТП відповідно до повоєнних реалій. Ці інституції були в австрійських і прусських землях, Росія не знала такої форми організації промислово-торгових кіл. Необхідно було створити ПТП по цілій Польщі й уніфікувати право, яке б регламентувало їх діяльність. У 1919 р. депутат Владислав Стеслович запропонував проєкт такого закону. Тоді його не вдалося прийняти, але над цим продовжили працювати⁷. У 1920, 1922, 1924 і 1926 рр. до Сейму надійшло декілька проєктів законів, які регулювали діяльність ПТП. Ці пропозиції не сформуливали однозначне завдання таких інституцій. В той же час прийняти право, яке б визначало діяльність економічного самоврядування, було необхідно, бо Конституція Польщі від травня 1921 р. передбачала створення ПТП. Вони мали стати виконавчими органами влади й створити Головну економічну палату (Naczelna Izba Gospodarcza), заснувати яку так і не вдалося⁸. Більше того вже чинні до Першої світової війни ПТП продовжували працювати, отримувати й детально аналізувати проєкти права, які регулювали економічні відносини⁹.

Щодо створення уніфікованого економічного самоврядування у формі ПТП в господарському середовищі Польщі виокремилися дві течії. До першої належали ПТП Галичини, Сілезії і Великопольщі. Вони виступали за їх якнайшвидше законодавче оформлення й уніфікацію діяльності. При цьому вважали, що необхідно зменшити залежність ПТП від держави, водночас забезпечити в них представництво якнайширших верств господарського середовища¹⁰. Їхнім опонентом став Центральний союз польських промисловости, гірництва, торгівлі й фінансів (Centralny Związek Polskiego

Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów) у Варшаві. Він спротивився створенню ПТП по цілій Польщі, виступив за централізацію економічної влади, навіть дорадчої¹¹. Ця позиція центрального економічного об'єднання Польщі дратувала підприємців Галичини. Наприклад, 4 жовтня 1926 р. в ПТП у Львові зародилися ініціативи полишити Центральний союз через його негативне ставлення до проекту створення ПТП по цілій Польщі. Проте, це відхилили, аргументуючи необхідністю делегувати галицьких підприємців до цієї діяльної столичної організації¹².

З причин цих гострих дискусій законодавство про ПТП довго не приймали. Лише у грудні 1926 – січні 1927 р. вдалося знайти компроміс. ПТП і Центральний союз запропонували урядові узгоджені пропозиції¹³. Це пришвидшило написання уніфікованого законодавства про ПТП. Початок цьому поклало розпорядження президента Ігнаці Мосьціцького від 7 березня 1927 р., яке окреслило засади економічної діяльності й різні форми її регламентації¹⁴. Найважливішим для ПТП правовим актом стало розпорядження президента від 15 липня 1927 р. про промислово-торгові палати. Воно визнавало ПТП інституціями економічного самоврядування й юридичними особами. Головним їх завданням стало репрезентувати економічні інтереси промисловості і торгівлі в конкретному окрузі. По цілій державі мали створити однотипні ПТП як примусові інституції економічного самоврядування. Водночас держава була поділена на округи ПТП. До компетенції міністра промисловості і торгівлі належало приймати ухвали про створення ПТП, визначати її центр й округ, а також наглядати за ними. Означено засади діяльності палат:

- представляти економічні і професійні інтереси підприємців перед урядовою адміністрацією й органами місцевого самоврядування;
- реєструвати підприємства в окрузі ПТП й укладати перелік юридичних осіб, які мали право обирати делегатів до цієї інституції;
- пропонувати владі шляхи для вирішення економічних проблем;
- захищати інтереси промисловості і торгівлі під час визначення розмірів податків, тарифів і соціальних виплат;
- висловлювати думки про торгівельні договори;
- підтримувати промисловість і торгівлю, створюючи й утримуючи спеціальні інституції та управління, наприклад дослідницькі інститути, інформаційні бюро, виставки, торги;
- засновувати, вести і підтримувати спільно з органами освітньої влади професійні школи;
- делегувати представників до дорадчих органів, які створювала влада й займалися господарськими питаннями;
- пропонувати кандидатів на суддів торгівельних судів і членів податкових комісій;
- висловлюватися щодо торгівельних звичаїв, цін;

- видавати свідоцтва про походження товарів;
- створювати арбітражні суди для вирішення суперечок у торгівлі;
- збирати і надавати міністрові промисловости і торгівлі статистичні дані;
- складати міністрові промисловости і торгівлі кварталні і річні звіти про свою діяльність і стан економіки в окрузі ПТП.

Розпорядження від 15 липня 1927 р. надавало ПТП подвійні функції. Вони репрезентували інтереси промислового і торгового середовища й водночас ставали дорадчими і допоміжними органами уряду з суспільно-економічних питань¹⁵.

Згідно з розпорядженням міністра промисловости і торгівлі від 30 листопада 1927 р. про створення торгово-промислових палат засновано 10 таких інституцій у цілій Польщі (за винятком Сілезького воєводства): у Варшаві, Лодзі, Сосновці, Любліні, Вільно. Кракові, Львові, Познані, Бидгощі і Грудзьондзі. Водночас ліквідували до того часу чинні палати у Бродах, Бельську і Торуні. Розпорядження 1927 р. не стосувалися палати в Катовіцах. У 1933 р. Сілезький сойм погодився поширити його норми на Сілезьке воєводство й лише в 1934 р. вона запрацювала. У 1927 р. частину ПТП Польщі ліквідували, створили нові в Любліні, Варшаві і Вільно, а в 1931 р. – у Гдині. В 1933 р. ліквідували самостійну ПТП в Бидгощі, поділивши її округ між ПТП у Гдині і Познані¹⁶.

Водночас 15 грудня 1927 р., коли прийняли нове промислове право, ремісництво перестало підпорядковуватися ПТП. Почали засновувати окремі Ремісничі палати¹⁷.

Приписи промислового права в Польщі багато разів змінювалися і це завжди було пов'язане з обмеженням економічної свободи. У 1930 р. президент Польщі планував зміни до розпорядження від 15 липня 1927 р. про ПТП. Їх обговорювали на засіданні регламентно-статутної комісії ПТП у Львові 7 жовтня 1930 р. Вирішили підтримати пропозицію Міністерства промисловости і торгівлі щодо встановлення п'ятилітньої каденції радників, після якого ПТП повністю оновлювалися. Однак виступили проти пропонованих змін щодо обмеження прав радників й органів ПТП¹⁸. У 1933 р. вийшли зміни до розпорядження президента про ПТП, які значно обмежили права цих інституцій. Почали змінювати і статут ПТП у Львові¹⁹. Нова конституція Польщі від 23 квітня 1935 р. вже прямо не акцентувала на економічній свободі. Польща обрала французьку модель економічних палат. С. Викрентович і Р. Кмецьк пояснювали це тим, що Польща довго не мала незалежності. Частини цієї держави користувалися різним правом. Тому ПТП мали працювати на уніфікацію законодавства і державу²⁰. Пізніше в 1938 р. дискутували щодо реформи промислового права. Реформа мала стосуватися також економічного самоврядування. ПТП виступили за недоцільність таких змін й щоб залишити окреме самоврядування для промисловости, торгівлі й ремесла²¹.

Поступово ПТП Польщі почали організовуватися у спільні організації, які мали координувати їхню діяльність. Зокрема, 5 квітня 1925 р. на конференції у Кракові створили Союз ПТП Південної Польщі (*Związek Izb Handlowych i Przemysłowych Południowej Polski*), куди увійшли ПТП в Бельсько, Бродах, Кракові і Львові. Натомість ПТП у Познані, Бидгощі, Грудзьондзі і Торуні сформували Союз ПТП Західної Польщі (*Związek Izb przemysłowo-handlowych Polski Zachodniej*). Зрештою, 4 травня 1925 р. на з'їзді в Познані створили Союз ПТП (*Związek Izb przemysłowo-handlowych*). Розпорядження від 15 липня 1927 р. дещо змінило організацію Союзу, а вже 10 березня 1934 р. він став примусовим. Відтоді всі ПТП займали узгоджені позиції щодо пропозицій урядові. Остаточою справи Союзу ПТП врегулював його статут від 2 травня 1939 р. Органами Союзу були загальні збори, президія і бюро, яке очолив директор²². Союз ПТП зумів регулярно організовувати свої з'їзди в різних містах Польщі²³ й провів два конгреси у Львові (1930)²⁴ і Варшаві (1939)²⁵.

На практиці Союз ПТП перетворився в централізовану структуру, яка часто занебувала інтереси регіонів. Саме тому в ПТП у Львові декілька разів ініціювали її вихід з Союзу. Аргументували це тим, що справи там порушувалися запіздно, а позиції ПТП у Львові не підтримували²⁶.

ПТП у Львові була однією з найбільших у міжвоєнній Польщі. Після Першої світової війни вона продовжувала працювати за нормами австрійського права. До реформи 1927 р. ПТП у Львові здебільшого обговорювала проекти польського законодавства й політику уряду в економіці. До 1924 р. її очолював Леопольд Бачевський, від 1925 р. – Генрик Колішер, від 1929 р. – Марцін Шарський. Активну участь в ПТП у Львові в міжвоєнний період брали відомі представники господарського середовища: Стефан Дажванський, Віктор Чаєс, Кароль Айзенштайн, Філіп Вахтль, Тадеуш Гефлінгер, Болеслав Левицький, Юзеф Літвінович. Владислав Мацке, Юзеф Нойманн, Зигмунт Плятовський. Бернард Полонецький, Ян Єжи Руцкер, Владислав Стеслович, Міхал Улям, Людвік Віняж та ін.²⁷

Від 1918 до 1927 р. територію, на яку поширювалася діяльність ПТП у Львові, важко однозначно окреслити. Це пояснюємо тим, що ПТП у Бродах фактично не працювала. Здебільшого ПТП у Львові займалася економікою трьох воєводств – Львівського, Тернопільського і Станіславівського. Лише в 1927 р. почали обговорювати територіальні межі, на які поширювалася компетенція кожної ПТП²⁸. Краківська інституція намагалася поширитися на західніші повіти Львівського воєводства. Попри старання ПТП у Львові, Кросненський повіт не вдалося втримати в її компетенції. Розпорядження міністра промисловости і торгівлі від 30 листопада 1927 р. передало його ПТП у Кракові²⁹. Воно ж долучило до ПТП у Львові Тернопільське і Станіславівське воєводства, а також деякі повіти Львівського: Бібрський, Березівський (Бжозувський), Добромільський, Дрогобицький, Городоцький (Гродецько-Ягеллонський), Ярославський, Яворівський, Ліський, Любачівський, Львівський, Мостиський,

Перемишльський, Равський, Рудківський, Самбірський, Сяніцький, Старосамбірський і Жовківський. До ПТП у Кракові відійшли такі повіти Львівського воєводства: Кольбушівський, Кросненський, Ланцютський, Нисківський, Переворський, Ряшівський (Жешувський), Стрижівський (Стжижувський) і Тарнобжезький³⁰. Дня 28 березня 1938 р. ПТП у Львові включала такі повіти львівського воєводства: Бібрський, Березівський (Бжозувський), Добромильський, Дрогобицький, Городоцький (Гродецький), Ярославський, Яворівський, Ліський, Любачівський, Львів-місто, Львівський, Мостиський, Перемишльський, Равський, Рудківський, Самбірський, Сяніцький, Сокальський, Турківський, Жовківський. До ПТП у Кракові входили повіти: Кольбушівський, Кросненський, Ланцютський, Нисківський, Переворський, Ряшівський (Жешувський) і Тарнобжезький³¹. Фактично в компетенції ПТП у Львові опинилася вся Східна Галичина, де кількісно переважали українці.

До 1928 р. до ПТП у Львові обирали за засадами австрійського законодавства (див. вище). Лише 16 серпня 1928 р. міністр промисловости і торгівлі видав розпорядження у справі статуту Промислово-торгової палати у Львові³². Згідно з цим документом ПТП у Львові складалася з 70 радників, 7 з яких призначало Міністерство промисловости і торгівлі. Водночас ще 7 осіб можна було кооптувати до інституції. ПТП у Львові формувалася у чотири етапи: 1) обрання 28 радників на загальних виборах, 2) вибори 42 радників в економічних організаціях, які визначав міністр промисловости і торгівлі, 3) міністр призначав 7 радників, 4) можлива кооптація 7 радників. Звідси бачимо, що збільшилася залежність ПТП у Львові від уряду. Таким способом персональний склад ПТП сформували від 10 листопада 1928 до 22 квітня 1929 р.³³ Наступним разом інституція оновилася в жовтні 1934 – березні 1935 р.³⁴

Після Першої світової війни ПТП у Львові розбудовувала свою структуру, організувала підрозділи, які займалися конкретними економічними проблемами. Спершу 1 жовтня 1922 р. сформували економічний комітет, який вишукував шляхи вирішення економічних проблем³⁵. У 1924 р. при ПТП у Львові з Технологічно-промислового відділу створили Технологічний інститут, який організував професійні курси³⁶. 20 лютого 1924 р. при цьому відділі заснували дорадчий комітет у справі ремесел, щоб краще організувати навчання ремісників (голова Владислав Цірін)³⁷. Цього ж року активно працювали Банківська (Віктор Хаєс)³⁸ і Податкова комісії (Генрик Колішер)³⁹.

До середини 1920-х рр. у ПТП у Львові запрацювали комісії: президії, банківська, вугільно-нафтова, залізнична, податкова і соціально-політична⁴⁰. Дня 11 червня 1929 р. комісії стали постійними: статуту і правил, вугільно-нафтова, кредитно-фінансова, податкова, комунікаційна, соціально-політична, торгівельної політики й експорту⁴¹. 24 вересня 1929 р. статутно-регламентна комісія ПТП у Львові ухвалила створити окремі комісії для встановлення торгівельних звичаїв і професійної освіти⁴². Вони запрацювали від 4 листопада 1929 р.⁴³. Після чергових виборів, вже 7 травня 1935 р. сформували такі ж комісії⁴⁴.

При ПТП у Львові засновували також інші спеціальні підрозділи. Наприклад, у 1928 р. сформувано центр Наукової організації пивоваріння (Naukowej Organizacji Gorzelnictwa)⁴⁵. Також 25 березня 1929 р. схвалили статут Регіонального економічного інституту (Regionalny Instytut Gospodarczy). Він на практиці розв'язував питання розвитку і вдосконалення промисловости й торгівлі в окрузі ПТП у Львові, водночас вивчав місцеві проблеми промисловости і торгівлі на тлі економічного поступу в цілій Польщі. При Інституті сформували відділення: пропаганди виробів Східної Галичини, туризму і готельного бізнесу, організації товарного обороту водночас організації праці й виробництва, нафтовий, деревний, шкіряний та інші, створення яких було тоді потрібне. Водночас передбачили заснувати регіональні представництва Інституту в центральних містах інших воєводств Східної Галичини – Тернополі і Станиславові⁴⁶. З інших спеціальних підрозділів ПТП у Львові виокремимо Комісію для врегулювання економічної кризи (працювала від 1932 р.)⁴⁷, цінову комісію дерева (діяла від 1935 р.)⁴⁸. При ПТП у Львові працювали інспектори експорту яєць, яких призначили за розпорядженням міністра промисловости і торгівлі від 14 липня 1932 р.⁴⁹ Від 23 травня 1934 р. ПТП стали посередниками, коли Міністерство промисловости і торгівлі видавало дозволи на безмитний експорт яєць⁵⁰.

Поступово почали організовувати представництва ПТП у Львові на провінції. Зокрема, 15 грудня 1932 р. ухвалено правила роботи філій її бюро в Тернополі і Станиславові⁵¹. А 30 липня 1935 р. на пленарному засіданні ПТП у Львові обрали делегатів до окружних зібрань, які мали проводити на провінції⁵². Щоб нав'язати тісніші контакти з економічним середовищем, ПТП у Львові сформували “Роки палати” (“Roki izbowe”). Передбачали проводити спеціальні зібрання в найбільших економічних центрах, які перебували в компетенції ПТП у Львові. Перші “Роки палати” відбулися 30 липня 1936 р. у Тернополі⁵³, другі – 7 жовтня 1936 р. в Станиславові⁵⁴.

Надзвичайно важливою була справа фінансування ПТП. Міністерство постійно недофінансувало їхню діяльність. У 1924 р. з ініціативи ПТП у Львові неодноразово ці проблеми обговорювали з урядовими колами⁵⁵. За тодішньої інфляції вже у травні 1924 р. зрозуміли, що інституція не могла виконати бюджету, який затвердило Міністерство промисловости і торгівлі. Отримано лише 15% додатків до ціни за промислові свідоцтва і реєстраційні карти, які призначалися для неї. В такій ситуації опинилися всі ПТП в Польщі. Ще на 8% збільшено додатки за ціну промислових свідоцтв і реєстраційних карт для ПТП⁵⁶. Зрештою, в половині 1920-х рр. ПТП у Львові вдалося врівноважити бюджет. Організація належно фінансувалася до кінця 1931 р.⁵⁷ У 1932 р. бюджет ПТП у Львові склав на 13% менше ніж у 1931 р. До цього спричинилася нова економічна криза⁵⁸. Через фінансові проблеми ще не працювали філії ПТП у Тернополі та Станиславові⁵⁹. Водночас ПТП у Львові змушена була брати додаткові кредити до бюджету⁶⁰ й відмовитися фінансувати низку своїх проєктів⁶¹. Фінансові проблеми ПТП у Львові тривали до кінця її діяльності⁶². Вона шукала шляхи

виходу з фінансової кризи. Його бачила у впорядкуванні коштів, які отримувала від промисловців. У Польщі були розбіжності в розподілі таких коштів між різними ПТП. У їх врівноваженні ПТП у Львові бачила можливість збільшити свої доходи⁶³.

ПТП у Львові видавала “Економічні відомості” (“Wiadomości gospodarcze”), які виходили від 10 квітня 1922 р. Часопис інформував читачів про економічні явища в Польщі, акцентуючи на Східній Галичині, яку у Львові репрезентувала ПТП. В звітах демонстрували економічну ситуацію в регіоні, напрями розвитку експорту й імпорту. Час від часу на сторінках часопису друкували ціни на найважливіші продукти в окрузі ПТП у Львові. Багато уваги надавали торгівельним звичаям, що витворилися у Східній Галичині і мали важливе значення для збільшення торгівельного обороту⁶⁴.

Найважливішим для ПТП у Львові було своєчасно отримувати проекти нормативних актів. Уже 17 травня 1922 р. вона звернулася до усіх міністерств, щоб їх надсилали напрямець. Дуже часто ПТП у Львові отримувала відомості про нове право від інших організацій з Варшави, а не від уряду⁶⁵. Проте, пізніше радники інституції неодноразово наголошували на несвоєчасному наданні їм до розгляду проектів нормативних актів⁶⁶. Отримавши проекти запізно, ПТП у Львові було важко ретельно їх вивчити і сформувані вичерпну думку щодо запланованих змін економічного законодавства.

Оцінюючи законодавство і загалом економічну політику влади, ПТП у Львові, як і інші подібні організації, системно виступала за ринкову економіку, критикуючи будь-які наміри обмежити свободу підприємницької діяльності. Часто організація закидала урядові відсутність співпраці з економічним середовищем⁶⁷. Головні причини наростання кризових явищ в економіці ПТП у Львові вбачала у неможливості отримати дешевий кредит, у високих податках і соціальних виплатах, надмірному державному бюджеті⁶⁸.

Водночас ПТП у Львові найбільше турбувало економічне становище Східної Галичині. Радники організації звертали увагу, що влада занедбала цей регіон і домагалися, щоб його трактували однаково з іншими частинами держави⁶⁹. Наприклад, у 1925–1926 рр. ПТП у Львові непокоїв намір уряду ліквідувати промислові виділи при воєводствах⁷⁰. Міністерство відповіло, що з огляду на потребу економити, промислові виділи в непромислових воєводствах мали бути змінені на відповідні підрозділи при адміністративних виділах. На теренах ПТП у Львові реформа мала стосуватися Станіславівського і Тернопільського воєводств, але не Львівського⁷¹. Наміри уряду зменшити кількість економічних організацій у Східній Галичині далі продовжували турбувати ПТП у Львові. Наприклад, 24 жовтня 1934 р. заступник її голови Віт Сулімірський повідомив про падіння економіки в Галичині, де мешкало майже 20% населення цілої держави. Ці території найбільше потерпіли від війни і її наслідків. Тоді ж звернув увагу уряду, що позбавлення Львова й інших міст Галичини економічних організацій мало призвести до ще більшого занепаду цієї частини держави. ПТП у Львові підготувала відповідну резолюцію⁷².

ПТП у Львові брала участь у багатьох проектах, що стосувалися економіки. Наприклад, 24 листопада 1925 р. за ініціативи ПТП у Львові й за участі Львівської політехніки заснували Психотехнічний інститут, який мав допомагати вибирати професію в галузях, де бракувало фахівців⁷³. Водночас 1927 р. ПТП у Львові допомагала самостійно промисловим і торговим підприємствам у Львівському, Тернопільському і Станіславівському воєводствах (виділила 2 тис. злотих), які постраждали від повені, й надіслала Міністерству промисловости і торгівлі прохання також їм посприяти⁷⁴.

ПТП у Львові брала участь у засіданнях низки фахових інституцій: Міжнародної торгівельної палати в Парижі⁷⁵; Ради економічних союзів у Львові⁷⁶ тощо. Її неодноразово відвідували представники польської центральної влади⁷⁷, а делегати цієї інституції виїжджали до Варшави, де обговорювали актуальні тоді економічні проблеми⁷⁸.

ПТП у Львові рекомендувала претендентів на різні посади: оцінювачів майна, торгівельних суддів, членів воєводських комісій, які займалися економічними питаннями, тощо⁷⁹. Водночас призначала делегатів до Державної промислово-торгової ради, Державної залізничної ради, Дирекції залізничної ради у Львові та Станіславові тощо⁸⁰.

ПТП стали посередниками між владою і господарським середовищем. Вони спрямували законодавчі і урядові ініціативи, щоб ці працювали на покращення народного господарства. В Галичині такі організації виникли в середині XIX ст. й працювали у Львові, Кракові і Бродах. Після Першої світової війни активно працювали ПТП у Кракові і Львові. До 1927 р. вони працювали на засадах австрійського законодавства. ПТП у Львові вивчала економіку й захищала інтереси промисловців і торговців Східної Галичини. Вона вивчала проекти економічних законів, аналізувала господарську політику органів виконавчої влади, видавала часопис “Економічні відомості”, брала активну участь в різних господарських ініціативах. ПТП у Львові стала репрезентантом підприємців Східних Галичини перед органами влади.

THE INDUSTRIAL AND TRADE CHAMBER IN LVIV IN THE INTERWAR PERIOD

Roman MASYK

Ivan Franko National University of Lviv,
Department of Local History

The processes connected with the formation of the Industrial and Trade Chambers in the interwar Poland are examined. The organizing, activities of the Industrial and Trade Chamber are accented. Its structure, main directions of work are determined. The role of this organization in the representation of the business community of Eastern Galicia is traced.

Key words: business law, economic government, Industrial and Trade Chamber, Eastern Galicia.

¹ *Kargol T.* Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie w latach 1850–1939. Dzieje-ludzie-polityka gospodarcza / Tomasz Kargol. – Kraków, 2003. – S. 10.

² *Cyganek S.* Izby przemysłowo-handlowe w Polsce i w Niemczech / Sławomir Cyganek. – Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, 2004. – S. 11–27; *Kargol T.* Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie... – S. 10–11.

³ *Kargol T.* Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie... – S. 11.

⁴ *Cyganek S.* Izby przemysłowo-handlowe... – S. 28–29; *Kargol T.* Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie... – S. 11.

⁵ *Cyganek S.* Izby przemysłowo-handlowe... – S. 31; *Dąbrowski K.* Rozdział I. Archiwalia izb przemysłowo-handlowych II RP / Karol Dąbrowski // Archiwalia izb przemysłowo-handlowych. Stan i perspektywy badań / pod. red. K. Dąbrowski. – Ryki, 2012. – S. 8; *Kargol T.* Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie... – S. 11, 41–42, 65; *Kielbicka A.* Izba przemysłowo-handlowa w Krakowie 1850–1950. Biblioteka krakowska Nr. 145. / Aniela Kielbicka. – Kraków: Towarzystwo miłośników historii i zabytków Krakowa, 2003. – S. 10–11; *Zahuta L., Zdebski A.* Izba przemysłowo-handlowa w Krakowie. 1850–2000. Monografia jubileuszowa z okazji 150 rocznicy powstania Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie / Leszek Zahuta, Andrzej Zdebski. – Kraków, 2000. – S. 12–13.

⁶ *Dąbrowski K.* Rozdział I. Archiwalia izb... – S. 8–9; *Kargol T.* Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie... – S. 13. *Zahuta L., Zdebski A.* Izba przemysłowo-handlowa w Krakowie... – S. 15.

⁷ Projekt organizacji Izb handlowych i przemysłowych w Polsce // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1922. – R. I. – Nr. 3. – S. 37–38.

⁸ *Cyganek S.* Izby przemysłowo-handlowe... – S. 32.

⁹ Konferencja z delegacją Ministerstwa Przemysłu i Handlu // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1926. – R. V. – Nr. 18. – S. 281; Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1922. – R. I. – Nr. 1. – S. 1; 1926. – R. V. – Nr. 22. – S. 347; 1927. – R. VI. – Nr. 3. – S. 33–34, 36–37; Projekt organizacji Izb handlowych i przemysłowych w Polsce // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1922. – R. I. – Nr. 3. – S. 37–38.

¹⁰ Projekt organizacji Izb handlowych i przemysłowych w Polsce // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1922. – R. I. – Nr. 3. – S. 37–38.

¹¹ *Kargol T.* Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie... – S. 11; *Zahuta L., Zdebski A.* Izba przemysłowo-handlowa w Krakowie... – S. 14; Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1926. – R. V. – Nr. 20. – S. 317.

¹² Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1926. – R. V. – Nr. 20. – S. 316–317.

¹³ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1927. – R. VI. – Nr. 3. – S. 33–34, 36–37.

¹⁴ *Cyganek S.* Izby przemysłowo-handlowe... – S. 32.

¹⁵ *Cyganek S.* Izby przemysłowo-handlowe... – S. 32, 34; *Kargol T.* Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie... – S. 13; *Kielbicka A.* Izba przemysłowo-handlowa w Krakowie – S. 66; *Zahuta L., Zdebski A.* Izba przemysłowo-handlowa w Krakowie... – S. 15; *Zarzycki A.* Wielkopolska Izba Przemysłowo-handlowa. Tradycja i współczesność. 1851–2001 / Andrej Zarzycki. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2001. – S. 51; Źródła normatywne do dziejów izb przemysłowo-handlowych w Polsce (1918–2008) / oprac. Karol Dąbrowski. – Ryki: Pracownia Badań nad Samorządami, 2013. S. 50–65.

¹⁶ *Dąbrowski K.* Rozdział I. Archiwalia izb... – S. 8–9; *Kargol T.* Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie... – S. 13; *Zahuta L., Zdebski A.* Izba przemysłowo-handlowa w Krakowie... – S. 15; Źródła normatywne do dziejów izb przemysłowo-handlowych... – S. 65–66.

¹⁷ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1927. – R. VI. – Nr. 19. – S. 323.

¹⁸ Ankiety, konferencje, posiedzenia // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1930. – R. IX. – Nr. 20. – S. 312–313.

¹⁹ II. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1933. – R. XII. – Nr. 11. – S. 165; Ankiety, konferencje, posiedzenia // Wiadomości gospodarcze. Lwów, 1933. – R. XII. – Nr. 14. – S. 218.

²⁰ *Cyganek S.* Izby przemysłowo-handlowe... – S. 35–36; *Zahuta L., Zdebski A.* Izba przemysłowo-handlowa w Krakowie... – S. 15.

²¹ 14 Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1938. – R. XVII. – Nr. 12. – S. 166.

²² *Kargol T.* Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie... – S. 13–14. *Kielbicka A.* Izba przemysłowo-handlowa w Krakowie 1850–1950. Biblioteka krakowska Nr. 145. / Aniela Kielbicka. – Kraków: Towarzystwo miłośników historii i zabytków Krakowa, 2003. – S. 167; *Zahuta L., Zdebski A.* Izba przemysłowo-handlowa w Krakowie... – S. 14–15.

²³ Ankiety, konferencja, posiedzenia // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1931. – R. X. – Nr. 18. – S. 337; 1932. – R. XI. – Nr. 20. S. 329; 1934. – R. XIII. – Nr. 18. – S. 244–245; 1938. – R. XVII. – Nr. 17. – S. 243; Obrady Związku Izb przemysłowo-handlowych R. P. we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1937. – R. XVI. – Nr. 17. – S. 229–230. Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1925. – R. IV. – Nr. 18–19. – S. 254–255; Nr. 24. – S. 361; 1926. – R. V. – Nr. 12. – S. 200; 1928. – R. VII. – Nr. 7. – S. 145; 1927. – R. VI. – Nr. 7. – S. 113; Nr. 10–11. – S. 203; Nr. 19. – S. 322; Nr. 23. – S. 421; 1928. – R. VII. – Nr. 13–14. – S. 283–284; Nr. 24. – S. 479; 1931. – R. X. – Nr. 7. – S. 128; Zjazd Związku Izb przemysłowo-handlowych Rzeczypospolitej Polskiej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1925. – R. IV. – Nr. 18–19. – S. 268; Nr. 21. – S. 311–312.

²⁴ I. Kongres Izb Przemysłowo-Handlowych w Polsce // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1930. – R. IX. – Nr. 17–18. – S. 265–268; Zebranie plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1930. – R. IX. – Nr. 21. – S. 331.

²⁵ Ankiety, konferencje i posiedzenia // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1938. – R. XVII. – Nr. 17. – S. 243.

²⁶ II. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1932. – R. XI. – Nr. 13. – S. 203; Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1931. – R. X. – Nr. 21. – S. 380.

²⁷ I Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie w jej nowym składzie (Ukonstytuowanie Izby) // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1929. – R. VIII. – Nr. 11. – S. 162, 166; I. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1934. – R. XIII. – Nr. 7. – S. 82; I. plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie (konstytuujące) // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1935. – R. XIV. – Nr. 7. – S. 88; 7. Plenarne Zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1936. – R. XV. – Nr. 7. – S. 89; 10 plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1937. – R. XVI. – Nr. 6. – S. 79; 13 Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1938. – R. XVII. – Nr. 8. – S. 107; 14 Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1938. – R. XVII. – Nr. 12. – S. 165; 17 Plenarne Zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1939. – R. XVIII. – Nr. 9. – S. 119; Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1932. – R. XI. – Nr. 7. – S. 102; Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1923. – R. II. – Nr. 4. – S. 47; 1924. – R. III. – Nr. 4. – S. 50; 1925. – R. IV. – Nr. 11. – S. 165; Nr. 24. – S. 372; 1926. – R. V. – Nr. 2. – S. 17; 1927. – R. VI. – Nr. 3. – S. 33; 1928. – R. VII. – Nr. 3. – S. 53; Nr. 7. – S. 145; 1931. – R. X. – Nr. 13. – S. 241; Projekt organizacji Izb handlowych i przemysłowych w Polsce // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1922. – R. I. – Nr. 3. – S. 37–38; Skład osobowy stałych komisji Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. Lwów, 1935. – R. XIV. – Nr. 10. – S. 135–137; Zebranie plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1929. – R. VIII. – Nr. 12. – S. 182–183; Nr. 21. – S. 299;

²⁸ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1927. – R. VI. – Nr. 23. – S. 422.

²⁹ Posiedzenie plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1928. – R. VII. – Nr. 1. – S. 1.

³⁰ Źródła normatywne do dziejów izb przemysłowo-handlowych... – S. 66.

³¹ Ibid. – S. 196.

³² Monitor Polski. – Warszawa, 1928. – Nr. 176. – Poz. 423. – S. 1–4.

³³ Kooptacja radców Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1929. – R. VIII. – Nr. 9. – S. 121–122; Skład nowej Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1929. – R. VIII. – Nr. 8. – S. 105–109.

³⁴ Druga faza wyborów do Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1934. – R. XIII. – Nr. 22. – S. 305–306; Kooptacja 4 radców do Izby przem.-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1935. – R. XIV. – Nr. 7. – S. 85–88; Mianowani radcowie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1935. – R. XIV. – Nr. 5. – S. 57; Wybory do nowej kadencji Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1934. – R. XIII. – Nr. 20. – S. 269–273; Wybory przez zrzeszenia gospodarcze // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1934. R. XIII. – Nr. 23. – S. 321–324.

³⁵ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1922. – R. I. – Nr. 14. – S. 221.

³⁶ Z działalności Instytutu technologicznego Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1924. – R. III. – Nr. 3. – S. 38–39.

³⁷ Z komitetu doradczego Izby handlowej i przemysłowej dla spraw rękodzielniczych. // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1924. – R. III. – Nr. 5. – S. 71.

³⁸ Z Komisji bankowej Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1924. – R. III. – Nr. 5. – S. 71.

³⁹ Z Komisji podatkowej Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1924. – R. III. – Nr. 6. – S. 82.

⁴⁰ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1926. – R. V. – Nr. 2. – S. 17; 1927. – R. VI. – Nr. 3. – S. 33.

⁴¹ Zebranie plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1929. – R. VIII. – Nr. 12. – S. 182.

⁴² Ankiety, konferencje, posiedzenia // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1929. – R. VIII. – Nr. 19. – S. 267.

⁴³ Zebranie plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1929. – R. VIII. – Nr. 21. – S. 299.

⁴⁴ II. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1935. – R. XIV. – Nr. 10. – S. 130.

⁴⁵ Posiedzenie plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1928. – R. VII. – Nr. 7. – S. 151; Nr. 13–14. – S. 287.

⁴⁶ Posiedzenie plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1929. – R. VIII. – Nr. 7. – S. 92.

⁴⁷ IV. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1932. – R. XI. – Nr. 24. – S. 390.

⁴⁸ Ankiety, konferencje i posiedzenia // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1935. – R. XIV. – Nr. 13. – S. 175.

⁴⁹ Źródła normatywne do dziejów izb przemysłowo-handlowych... – S. 125–134.

⁵⁰ Ibid. – S. 149–151.

⁵¹ IV. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1932. – R. XI. – Nr. 24. – S. 389.

⁵² Wybór delegatów do zgromadzeń okręgowych przez Izbę przemysłowo-handlowe we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1935. – R. XIV. – Nr. 15. – S. 198.

⁵³ Roki gospodarcze Izby przemysłowo-handlowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1936. – R. XV. – Nr. 15. – S. 213.

⁵⁴ Roki gospodarcze Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1936. – R. XV. – Nr. 19. – S. 293–294.

⁵⁵ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1924. – R. III. – Nr. 8. – S. 115.

⁵⁶ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1924. – R. III. – Nr. 13–14. – S. 193.

⁵⁷ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przem. we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1925. – R. IV. – Nr. 18–19. – S. 253; 1926. – R. V. – Nr. 20. – S. 316–317; 1927. – R. VI. – Nr. 23. – S. 421–422; 1928. – R. VII. – Nr. 24. – S. 478; 1929. – R. VIII. – Nr. 7. – S. 89; Zebranie plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1929. – R. VIII. – Nr. 21. – S. 299.

⁵⁸ Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1931. – R. X. – Nr. 21. – S. 380.

⁵⁹ Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1932. – R. XI. – Nr. 7. – S. 102.

⁶⁰ III. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1932. – R. XI. – Nr. 20. – S. 322; III. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1932. – R. XI. – Nr. 20. – S. 322; IV. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1932. – R. XI. – Nr. 24. – S. 390; IV. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1933. – R. XII. – Nr. 21. – S. 313; Nadzwyczajne Plenarne Zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. Lwów, 1933. – R. XII. – Nr. 13. – S. 197.

⁶¹ II. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1933. – R. XII. – Nr. 11. – S. 164.

⁶² IV. Plenarne Zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1934. – R. XIII. – Nr. 21. – S. 286, 294; 9. Plenarne Zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1936. – R. XV. – Nr. 21. – S. 325; 12 plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1937. – R. XVI. – Nr. 22. – S. 311; 13 Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1938. – R. XVII. – Nr. 8. – S. 106; 15 Plenarne zebranie izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1938. – R. XVII. – Nr. 22. – S. 302; 17 Plenarne Zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1939. – R. XVIII. – Nr. 9. – S. 120.

⁶³ 9. Plenarne Zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1936. – R. XV. – Nr. 21. – S. 326.

⁶⁴ Dziesięciolecie «Wiadomości Gospodarczych» // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1932. – R. XI. – Nr. 8. – S. 117.

⁶⁵ Posiedzenie plenarne Izby Handlowej i Przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1922. – R. I. – Nr. 4. – S. 56.

⁶⁶ II. Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1932. – R. XI. – Nr. 13. – S. 203; Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1931. – R. X. – Nr. 21. S. 381; Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. Lwów, 1924. – R. III. – Nr. 13–14. – S. 195; Zebranie plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1930. – R. IX. – Nr. 3. – S. 27.

⁶⁷ Zebrania plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1930. – R. IX. – Nr. 6. – S. 95.

⁶⁸ Aktualne postulaty życia gospodarczego // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1928. – R. VII. – Nr. 10. – S. 229.

⁶⁹ Zebrania plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1930. – R. IX. – Nr. 6. – S. 98.

⁷⁰ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1925. – R. IV. Nr. – 6. – S. 90.

⁷¹ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1925. – R. IV. – Nr. 11. – S. 166; 1926. – R. V. – Nr. 20. – S. 311.

⁷² IV. Plenarne Zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. Lwów, 1934. R. XIII. Nr. 21. S. 285.

⁷³ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1925. – R. IV. – Nr. 24. – S. 361.

⁷⁴ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1927. – R. VI. – Nr. 23. – S. 422.

⁷⁵ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1925. – R. IV. – Nr. 24. – S. 361; 1927. – R. VI. – Nr. 23. – S. 421.

⁷⁶ Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1925. – R. IV. – Nr. 24. – S. 372.

⁷⁷ Konferencja z delegacją Ministerstwa Przemysłu i Handlu // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1926. – R. V. – Nr. 18. – S. 282; Pan Minister Przemysłu i Handlu w Izbie handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1924. – R. III. – Nr. 23. – S. 329–332; Pobyt Pana Prezydenta Rzeczypospolitej w Izbie handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1924. – R. III. – Nr. 18. – S. 249–251; Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1926. – R. V. – Nr. 6. – S. 91.

⁷⁸ Ankiety, konferencje i posiedzenia // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1938. – R. XVII. – Nr. 24. – S. 338; Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1925. – R. IV. – Nr. 6. – S. 90; Nr. 11. – S. 166; Nr. 24. – S. 359; Roczny obraz prac Rady Gospodarczej Małopolski Wschodniej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1939. – R. XVIII. – Nr. 2. – S. 18–20.

⁷⁹ Ankiety, konferencje, posiedzenia // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1928. – R. VII. – Nr. 24. S. 484; 1931. – R. X. – Nr. 22. – S. 418; 1933. – R. XII. – Nr. 19. – S. 287; 1934. – R. XIII. – Nr. 20. – S. 277; 1938. – R. XVII. – Nr. 20. S. 279; Plenarne zebranie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. Lwów, 1931. R. X. – Nr. 21. – S. 378; Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1924. – R. III. – Nr. 13–14. – S. 194; Nr. 22. – S. 316–317; 1925. – R. IV. – Nr. 11. – S. 167; Nr. 24. – S. 359; 1926. – R. V. – Nr. 2. – S. 17; Nr. 6. – S. 91; Nr. 12. – S. 200, 204; Nr. 20. – S. 310, 317; 1927. – R. VI. – Nr. 1–2. – S. 2, 6; Nr. 7. – S. 114; 1928. – R. VII. – Nr. 3. – S. 54; Nr. 19. – S. 371; Nr. 24. – S. 479; Zebranie plenarne Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1929. – R. VIII. – Nr. 12. – S. 181.

⁸⁰ Ankiety, konferencje, posiedzenia // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1928. – R. VII. – Nr. 5. S. 118; 1931. – R. X. – Nr. 3. – S. 51; 1932. – R. XI. – Nr. 18. – S. 296; 1936. – R. XV. – Nr. 1. – S. 10; Plenarne posiedzenie Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. Lwów, 1928. – R. VII. – Nr. 13–14. – S. 285; Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie // Wiadomości gospodarcze. – Lwów, 1922. – R. I. – Nr. 18. – S. 283; 1925. – R. IV. – Nr. 6. – S. 90; Nr. 13–14. – S. 197; 1928. – R. VII. – Nr. 7. – S. 151.